

Crna Gora

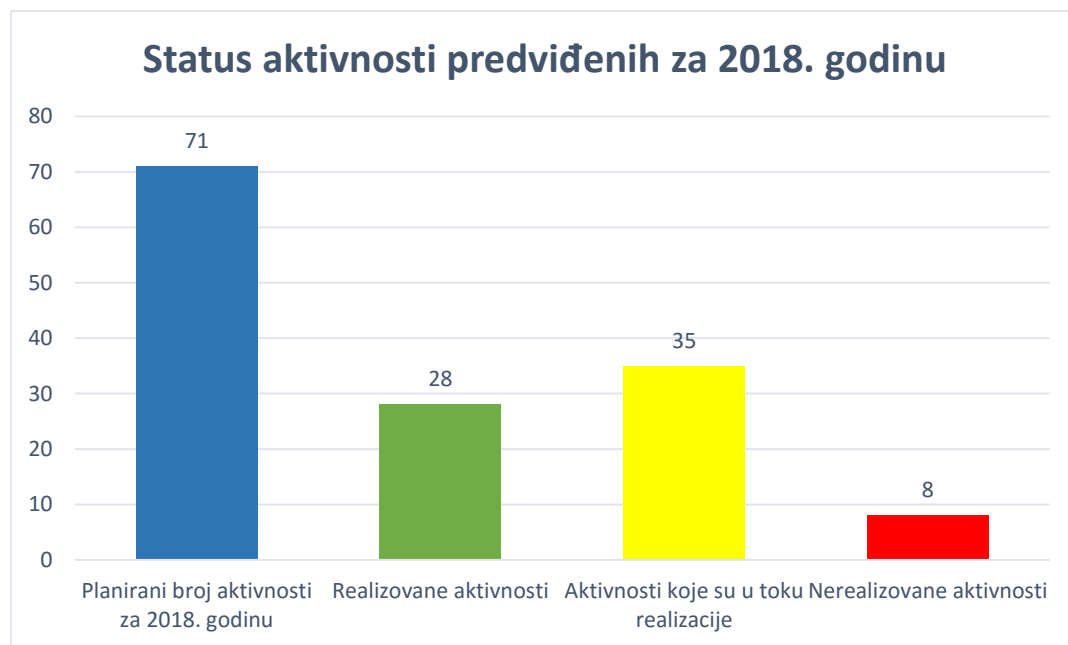
Ministarstvo rada i socijalnog staranja

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE
STRATEGIJE ZA INTEGRACIJU LICA SA INVALIDITETOM U CRNOJ GORI (2016-2020) ZA 2018. GODINU**

Podgorica, mart 2019. godine

UVODNI REZIME

Strategija za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori obuhvata period 2016.-2020. godine. Imajući u obzir napore Crne Gore ka pristupanju Evropske Unije, ova strategija prati Evropsku strategiju za osobe sa invaliditetom koja je sačinjena za period 2010. – 2020. godine. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori usvojen je za period 2018/2019, te se posebno fokusira na sledeće ključne oblasti i to: oblasti koje se odnose na pristupačnost, participaciju, oblast zapošljavanja, obrazovanja i nauke, socijalne zaštite i oblast zdravstva. U samom izvještavanju o sprovođenju ovog strateškog dokumenta kao predstavnici međuresorne radne grupe učestvuju: Ministarstvo rada i socijalnog staranja, kao kordinatori, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo sporta, predstavnici Skupštine Crne Gore, Državne izborne komisije, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, kao i tri predstavnika civilnog društva.

Akcionim planom za period 2018/2019 godinu, Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori planirano je ukupno 74 aktivnosti. U toku 2018. godine za realizaciju ili početak realizacije je prispjela 71 aktivnost, od čega je realizovano 28 aktivnosti, odnosno 40 %, aktivnosti koje su trenutno u toku realizacije ima 35, odnosno 49 %, ukupan broj nerealizovanih aktivnosti iznosi 8, odnosno procentualno 11 % aktivnosti.

U pogledu *ključnih dostignuća* za realizaciju mjera i aktivnosti Strategije za integraciju lica sa invaliditetom, u oblasti pristupačnosti ističemo da je usvojen Akcioni plan prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom i

licima smanjene pokretljivosti i završena je rekonstrukcija u pogledu pristupačnosti objekta JZU Opšta bolnica u Nikšiću. Kada govorimo o participaciji lica sa invaliditetom u javnom životu značajno je naglasiti postojanost štampanja časopisa u adekvatnim formatima preko Programa zaštite i očuvanja

kulturnih dobara i poboljšanje uslova dostupnosti sadržaja u nacionalnim i opštinskim ustanovama kulture. U pogledu unaprijeđenja uslova za povećanje zapošljivosti lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada u mjerama javni rad i Program “Stop sivoj ekonomiji” radno su angažovana 73 lica sa invaliditetom. U sklopu grant šema za podsticanje zapošljavanja lica sa invaliditetom, odobreno je finansiranje 56 projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom.

U okviru obezbjeđivanja prava na obrazovanje bez diskriminacije i inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima kao ključne pokazatelje uspjeha navodimo, proširenje podrške djeci; uvedeni su savremeni, asistivni pristupi, poboljšane kompetencije profesionalaca koji rade u resursnim centrima, redovnih škola da pruže kvalitetnu podršku djeci sa smetnjama u razvoju, sa fokusom na autizam i smetnje u intelektualnom razvoju. Poboljšana je informisanost o principima inkluzije i zabrane diskriminacije u sistemu obrazovanja, a novom Strategijom postavljeni su pravci razvoja do 2025. godine.

Govoreći o uspostavljanju savremenog i održivog sistema socijalne zaštite lica sa invaliditetom formirana je međuresorna radna grupa sa zadatkom da izradi, isprati i usvoji izradu Jedinstvenih kriterijuma za utvrđivanje invaliditeta (za sve resore); da propiše uslove za uspostavljanje jedinstvenog tijela vještačenja i isprati uspostavljanje novog Sistema. U ovoj oblasti izdate su 333 licence stručnim radnicima, a izdato je 19 licenci pružiocima usluga u cilju unapređenja kvaliteta pružanja usluga licima sa invaliditetom. Na području unapređenja zdravlja lica sa invaliditetom kao značajno dostignuće navodimo uspostavljanje Centra za podršku djeci sa autizmom i njihovim roditeljima.

Nerealizovane aktivnosti i izazovi za njihovu realizaciju

U oblasti pristupačnosti rok za realizaciju aktivnosti “Izrada novog Pravilnika o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe” je predviđena za IV kvartal 2018, s tim što će realizacija ove aktivnosti biti dostignuta u prvom kvartalu 2019. godine. Na sjednici Vlade 27.12.2018. godine, donijet je zaključak da se Pravilnik o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe donese do kraja I Kvartala 2019. godine.

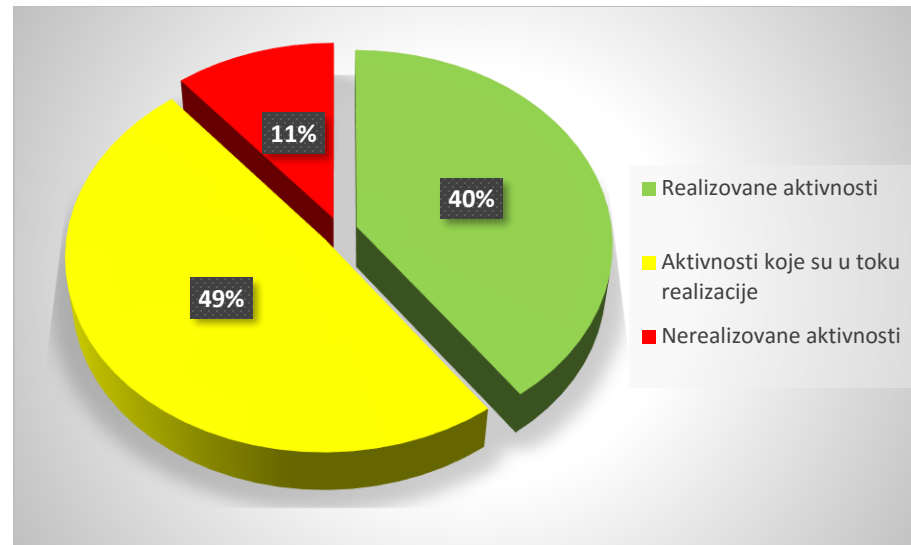
U oblasti participacije nije realizovana aktivnost “Izmjena poslovnika Skupštine Crne Gore i skupština-opština” kako bi se omogućilo da izborni postupak, izborna mjesta i materijali budu odgovarajući, pristupačni i lako razumljivi licima sa invaliditetom iz razloga što je primjenom već važećih odredbi poslovnika obezbijeđeno nesmetano prisustvo predstavnika organizacija osoba sa invaliditetom.

U oblasti zapošljavanja od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore nije realizovana aktivnost "Stimulisanje preduzetništva kroz kredite za samozapošljavanje za nezaposlena lica, pravna lica i preduzetnike, uz povoljnije uslove za projekte čiji su nosioci žene i koji se realizuju u manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave" zbog nepostojanja zainteresovanosti lica sa invaliditetom za korišćenje kreditnih sredstava po postojećim uslovima, s tim što je krajnji rok za realizaciju ove aktivnosti 2019. godina.

U oblasti socijalne zaštite i penzijsko invalidskog osiguranja, kao razlog za nesprovođenje aktivnosti "Napraviti Analizu održivosti sistema socijalne i dječije zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju" iz Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu je rečeno da je za analizu održivosti sistema, potrebno da se ispune obaveze definisane Zakonom, prije svega da se u potpunosti uspostavi sistem pružanja usluga, koji predstavlja najznačajniji faktor socijalne i dječje zaštite. S obzirom da neki pružaoci usluga još uvijek nisu ispunili minimalne standarde i pribavila licencu za rad, nije moguće napraviti ovakvu analizu, ali će se nakon pribavljanja potrebnih licenci, započeti sa ovom aktivnošću.

Takođe, od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu nije urađena analiza o potrebama za izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti s obzirom da se određena zakonska rješenja primjenjuju tek od polovine 2018.godine (akreditacija programa obuka, polaganje stručnog ispita i licenciranje stručnih radnika, kao i licenciranje pružaoca usluga), te se smatra da je rok predviđen Akcionim planom 2018/2019 Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori preuranjen za ovako sveobuhvatnu analizu. Iz tog razloga, rad na analizi Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti počće u drugoj polovini 2019. godine. Od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu nije realizovana aktivnost koja podrazumijeva izradu Analize mogućnosti za uspostavljanje centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja, koja su OSI iz razloga što nisu ispunjeni svi preduslovi za realizaciju aktivnosti. Neophodno je najprije utvrditi da li postojeća mreža pružaoca usluga može da zadovolji potrebe korisnika. Nakon mapiranja usluga koje su u toku, biće moguće utvrditi, najprije potrebu, a zatim i mogućnost uspostavljanja Centra podrške za život u zajednici.

U oblasti zdravlja nije sprovedena aktivnost koja podrazumijeva regulisanje zakonskog okvira Registra OSI, gdje je kao kordinator ove aktivnosti predviđeno Ministarstvo zdravlja, s tim što je krajnji rok za realizaciju ove aktivnosti predviđena 2019. godina. Kao razlog za neotpočinjanje realizacije ove aktivnosti navodi se da registar OSI nije u nadležnosti Ministarstva zdravlja, te se stiče utisak da je potrebno riješiti sukob nadležnosti što hitnije.

Aktivnosti strategije su finansirane iz redovnih budžeta ministarstava, iz projekata međunarodnih organizacija, donacija i projekata NVO. Napominjemo da nijesmo bili u mogućnosti da uradimo presjek uloženih finansijskih sredstava za pojedine realizovane aktivnosti u toku 2018. godine jer ranija metodologija nije predviđala prikaz utrošenih finansijskih sredstava za svaku aktivnost pojedinačno, ali gdje je za to postojala mogućnost izvori finansiranja i utrošena sredstva su prikazana.

Specifični strateški cilj 1: Primjena i unapređenje postojećih propisa radi povećanja opšteg nivoa pristupačnosti fizičke sredine, javnog prevoza, informaciono-komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga licima sa invaliditetom

Mjera 1: Izraditi standarde pristupačnosti, unaprijediti i proširiti postojeću pravnu regulativu u oblasti pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono-komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga, imajući u vidu koncept univerzalnog dizajna (dizajna za sve)

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
Izrada novog Pravilnika o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe	Donesen pravilnik	MSP	2018	IV kvartal 2018.	<p>NIJE REALIZOVANO</p> <p>Formirana radna grupa, u procesu je aktivan rad na izradi nacрта pravilnika.</p>	I kvartal 2019. Na sjednici Vlade 27.12.2018. godine, donijet zaključak da se Pravilnik o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe donese do kraja I Kvartala 2019. godine			Redovna sredstva	Nastavak rada radne grupe

Izrada novog Pravilnika o bližim uslovima koje moraju da ispunjavaju vozila u saobraćaju na putevima	Donesen Pravilnik	MSP	2019	IV kvartal 2019.	REALIZACIJA OVE AKTIVNOSTI JE PREDVIĐENA ZA 2019. GODINU.				Redovna sredstva	
Izraditi Analizu pristupačnosti elemenata javnog saobraćaja u skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica s invaliditetom	Urađena analiza	MSP	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU	Izrada Analize se očekuje u toku 2019 .godine, u kom slučaju bi bio ispoštovan definisani rok.			Redovna sredstva	

Mjera 2: Kontinuirana adaptacija i rekonstrukcija fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, saobraćajne infrastrukture, mjesta za parkiranje i javnih objekata u cilju obezbjeđivanja njihove pristupačnosti za lica sa invaliditetom

Donijeti AP za uklanjanje arhitektonskih barijera na objektima u javnoj upotrebi u vlasništvu organa državne uprave za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom	Donesen AP za uklanjanje arhitektonskih barijera na objektima u javnoj upotrebi u vlasništvu organa državne uprave za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom	MORT, Mini starstvo finansija, Uprava za imovinu, OCD, Stručnjaci- IKCG	2018.	2019.	REALIZOVANO Na 104. sjednici Vlade Crne Gore 27.12.2018. godine usvojen je Akcioni plan prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti Izvor verifikacije: http://www.mrt.gov.me/rubrike/pristupacnost/196333/Akacioni-plan-prilagodavanja-				Redovna sredstva	
---	--	---	-------	-------	--	--	--	--	------------------	--

					objekata-u-javnoj-upotrebi-za-pristup-kretanje-i-upotrebu-licima-sa-invaliditetom-i-licima-smanjene.html					
Uraditi spisak objekata u javnoj upotrebi u vlasništvu organa lokalne uprave i uraditi analizu pristupačnosti istih Utvrditi prioritetne objekte i donijeti AP	Broj institucija na lokalnom nivou koje su uradile Analizu Donesen AP	Lokalna uprava OCD, Stručnjaci- ICGG	2018.	Nije precizirano	REALIZACIJA U TOKU Analizu pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u vlasništvu organa lokalne uprave uradila je 21 lokalna uprava.				Redovna sredstva	
Izveštavanje lokalnih samouprava MORTa na godišnjem nivou o sprovođenju usvojenih AP za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi na lokalnom nivou licima sa invaliditetom	Broj institucija na lokalnom nivou koje su uradile Analizu Donesen AP	Lokalna uprava OCD, Stručnjaci- ICGG	2018.	Nije precizirano	REALIZACIJA U TOKU Do sada je ukupno šest lokalnih Uprava dostavilo Izveštaje o aktivnostima vezanim za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi na lokalnom nivou.				Redovna sredstva	
Realizacija Akcionog plana za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i boravak lica smanjenje pokretljivosti za 2014. godinu (Opšta bolnica Nikšić, Ministarstvo finansija Podgorica)	Prilagođeni objekti: Opšta bolnica Nikšić, Ministarstvo finansija	MORT Direkcija javnih radova stručnjaci	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU U 2018. godini završen je objekat JZU Opšta bolnica u Nikšiću. Ukupna vrijednost izvedenih radova u 2018. godini do sada iznosi 77.845,40€. dok je na tekuće izdatke za vršenje stručnog nadzora utrošeno 1.011,50€. U toku su radovi na prilagođavanju objekta	290.000,00	77.845,40€ 1.011,50€ Ostatak predviđenih sredstava će biti utrošeno na	Redovna sredstva		

					Ministarstva finansija Podgorica			prilag ođava nju Objek ta Minist arstva finans ija		
<p>Uraditi analizu pristupačnosti javnih objekata u nadležnosti MUPa</p> <p>Uraditi akcioni plan o pristupačnosti objekata u upotrebi MUPa</p> <p>Prema AP izvršiti prilagođavanje objekata/elemenata MUPa</p>	<p>Urađena analiza</p> <p>Urađen akcioni plan</p> <p>Broj prilagođenih objekata/elemenata</p>	<p>MUP,</p> <p>Uprava za imovinu,</p> <p>nadležna ministarstva, OCD,</p> <p>Stručnjaci</p>	2018.	Nije precizirano	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Izvsena Analiza objekata organa državne uprave sa aspekta pristupačnosti licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom (obuhvata 22 objekta za 50 institucija i dr.) , te se nakon objavljivanja iste pristupilo izradi Akcionog plana, čije je usvajanje u toku.</p> <p>Kako službe Uprave za imovinu i MUP-a nijesu bile integrisane u periodu izrade analize to objekti MUP-a i Uprave policije nijesu bili obuhvaćeni istom.</p> <p>Obzirom da temeljna i realna Analiza pristupačnosti iziskuje veća budžetska sredstva, obrazovanje i rad tima stručnjaka arhitektonske, građevinske, ekonomske i dr. Struke kao i realne vremenske okvire, to je Ministarstvo unutrašnjih poslova iniciralo da se HITNO dopuni - revidira</p>			Redovna sredstva		

					<p>postojeća Analiza iz 2016.g. objektima koje koristi ovo ministarstvo, kako bi dostigli neophodni nivo prilagođenosti.</p> <p>MUP je kod Uprave za imovinu pokrenuo inicijativu za postavljanje tabli na Brajevom pismu.</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 3: Obezbjediti pristupačnost usluga licima sa invaliditetom

<p>Obezbjediti kontinuirano da osobe sa invaliditetom mogu na elektronski podržan način, telefonom ili sl. kontaktirati nadležne službe za ostvarivanje svojih prava (identifikaciona dokumenta, izvodi, uvjerenja i sl.)</p>	<p>Vrste pruženih usluga</p>	<p>MUP</p>	<p>2018.</p>	<p>Nije precizirano</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>1)MUP kontinuirano: preko portala www.dokumenta.me, dostavlja na kućnu adresu: izvode iz matičnog registra rođenih, uvjerenja iz registra državljana i uvjerenja o prebivalištu na elektronski podržan način, u kratkim rokovima,</p> <p>2)preko portala: www.biraci.me, nastavilo da pruža usluge podnošenje zahtjev za promjenu adrese prebivališta Zahtjev podniet putem ovog portala dostavlja se na kućnu adresu kao vrijednosna pošiljka.,</p> <p>3) pruža usluge izdavanja ličnih isprava, lična karta i pasoš, preko mobilne stanice za uzimanje biometrijskih i drugih podataka, od lica sa invaliditetom i starih i bolesnih lica, na kućnoj adresi obuhvatajući, tom prilikom, i davanje punomoćja licu koje će</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
---	------------------------------	------------	--------------	-------------------------	---	--	--	--	-------------------------	--

					preduzeti službene radnje u ime podnosioca zahtjeva. Može se provjeriti pristupom portalu, www.dokumenta.me , odnosno sajtu www.biraci.me , i na sajtu MUP-a je informacija o olakšanom načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje lične karte i pasoša upotrebom mobilne stanice					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 4: Obezbijediti okvir za kontinuiranu saradnju organa državne i lokalne uprave, udruženja koja se bave poboljšanjem položaja lica sa invaliditetom, relevantnih obrazovnih ustanova i drugih aktera radi razvoja i primjene standarda prisupačnosti.

Kontinuirano održavanje seminara, okruglih stolova, radionica na državnom i lokalnom nivou u saradnji sa nevladinim sektorom radi obezjeđenje pristupa bez prepreka	Broj održanih seminara, radionica i okruglih stolova; Broj službenika obuhvaćenih održanim seminarima	MORT Lokalne samouprave Zajednica opština Stručnjaci OSI stručnjaci	2018.	2019.	REALIZOVANO U toku 2018. održana su četiri okrugla stola i istim su bile obuhvaćene sve lokalne samouprave. Na istim su bili prisutni predstavnici lokalnih NVO koje se bave pitanjima lica sa invaliditetom. Ukupno na pomenutim okruglim stolovima učestvovalo je 59 učesnika.				Redovna sredstva	
Organizovanje vježbe evakuacije u tri resursna centra: JU Resursni centar za sluh i govor "Dr Peruta Ivanović", Kotor, JU Resursni centar za djecu i osobe sa intelektualnim	Održane vježbe evakuacije u resursnim centrima	MUP, Direktorat za vanredne situacije, službe zaštite i spašavanje	2018.	2019.	REALIZOVANO Organizovana vježba evakuacije u tri resursna centra: JU Resursni centar za sluh i govor "Dr Peruta Ivanović", Kotor, JU Resursni				Redovna sredstva	

smetnjama i autizmom „1. jun“, Podgorica; <i>JU Resursni centar za djecu i mlade „Podgorica“ za tjelesne i smetnje vida</i>		a Glavnog grada Podgorica i Kotor			centar za djecu i osobe sa intelektualnim smetnjama i autizmom „1. jun“, Podgorica; <i>JU Resursni centar za djecu i mlade „Podgorica“ za tjelesne i smetnje vida</i> Izvor verifikacije: www.mup.gov.me/ru/brike/vanredne-situacije/192549/Vjezbe-evakuacije-u-resursnim-centrima-povodom-Medunarodnog-dana-smanjenja-rizika-od-katastrofa.html					
---	--	-----------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 5: Usvojiti i realizovati programe prilagođavanja turističkih objekata potrebama OSI. Ove mjere unijeti u propise o kategorizaciji hotelsko-ugostiteljskih objekata i donijeti propise o posebnim oznakama hotela koji su svoje poslovanje i usluge prilagodili potrebama OSI

Izmjene i dopune Pravilnika o vrstama, minimalno-tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata	Usvojena normativna pravna akta	MORiT, Stručnjaci- IKCG, Organi lokalne uprave, JPMD, OCD	2018.	I kvartal 2018.	REALIZOVANO Izvor verifikacije: http://www.mrt.gov.me/biblioteka/pravilnici?pagerIndex=2 (sl.list CG 36/18)				Redovna sredstva	
Pravilnik o uređenosti i opremljenosti, vrste i uslovi za korišćenje kupališta	Donijet pravilnik	JPMD, OCD	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU				Redovna sredstva	

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu	Zakon izmijenjen	JPMD, OCD	2018.	IV kvartal 2018.	REALIZOVANO (Vlada je utvrdila Predlog zakona na 104. sjednici od 27.12.2018. godine, i slijedi njegovo prosleđivanje Skupštini CG na donešenje)				Redovna sredstva	
--	------------------	-----------	-------	------------------	--	--	--	--	------------------	--

Mjera 6: Obezbijediti pristupačnost internet prezentacija državnih institucija licima sa invaliditetom u skladu sa standardima e-pristupačnosti

Obezbijediti da se u kreiranju propisa, insitucije obavežu da elektronske usluge pružaju u pristupačnom formatu	U ključnim propisima unesene odredbe koje obavezuju na pristupačnost elektronskih usluga	MJU	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Novi Zakon o elektronskoj upravi, koji je na javnoj raspravi, predviđa odredbu koja obavezuje da se elektronske usluge pružaju u pristupačnom formatu.				Redovna sredstva	
---	--	-----	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 7: Promovisati pristup OSI novim informaciono-komunikacionim tehnologijama

Organizovanje okruglih stolova/predavanja u vezi ePristupačnosti OSI	Broj promotivnih aktivnosti	MJU	2018.	2019.	REALIZOVANO Održane su dvije radionice na temu e-pristupačnosti saradnji sa Agencijom za elektronske medije i Privrednom komorom sa predstavnicima ICT kompanija kako bi se promovisao koncept e-pristupačnosti i ustanovila spremnost ICT kompanija u Crnoj Gori za izradu ovakvih rješenja.				Redovna sredstva	
--	-----------------------------	-----	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 8: Kontinuirano sprovesti informisanje i edukovanje svih relevantnih aktera putem seminara i kampanja o standardima pristupačnosti, posebno administratorima portala Vlade Crne Gore u pogledu pristupa web sadržajima za OSI

Organizovati edukativne radionice za administratore i urednike web portala Vlade	Broj organizovanih radionica	MJU	2018.	2019.	REALIZOVANO U Upravi za kadrove održana je radionica za administratore i urednike web portala Vlade na kojoj je predstavljen koncept e-pristupačnosti i smjernice za kreiranje pristupačnih internet prezentacija kao i pristupačnih dokumenata. Radionici je pristustvovalo preko 50 učesnika.				Redovna sredstva	
--	------------------------------	-----	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Specifični strateški cilj 2: Stvoriti uslove za nesmetano učešće u javnom životu i uživanje osnovnih prava lica sa invaliditetom na jednakim osnovama sa ostalim građanima

Mjera 1: Omogućiti da izborni postupak, izborna mjesta i materijali budu odgovarajući, pristupačni i lako razumljivi za lica sa invaliditetom

Omogućiti pristupačnost biračkog mjesta i biračkoj kabini za lica sa invaliditetom. Izmjena Zakona o izboru poslanika i odbornika Izborni materijal obezbijediti u lako razumljivim i pristupačnim formatima	Omogućena pristupačnost biračkog mjesta i biračkoj kabini za lica sa invaliditetom; Izmijenjen Zakon o izboru poslanika i odbornika; Izborni materijal obezbijeđen u lako razumljivim i pristupačnim formatima	Državna izborna komisija, Skupština	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Podzakonskim aktom "Pravila o jedinstvenim standardima za izborni materijal" propisano je da su "paravani za glasanje oblika i dimenzija koji obezbjeđuju tajnost glasanja i to:... za lica niskog rasta i u invalidskim kolicima na visini 72 cm". Time se vodilo računa da se i				Redovna sredstva	
--	--	-------------------------------------	-------	-------	--	--	--	--	------------------	--

					<p>licima sa invaliditetom omogućiti tajnost glasanja.</p> <p>Aktivnostima koje su zajednički realizovali MLJMP, DIK, UMHCG i Savez slijepih CG stvoreni uslovi za potpuno samostalno i tajno glasanje svim licima oštećenog vida , na način što na svakom biračkom mjestu u CG postoji "Glasački šablon" namijenjen ovim osobama ili glasački material na Brajevom pismu. Ovakav način glasanja za lica oštećenog vida je u primjeni još od Predsjedničkih izbora 2012 g, a nakon toga je ovaj postupak precizno regulisan Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika</p> <p>Pravilima o određivanju i uređenju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja predviđeno je da "Prilikom određivanja biračkih mjesta opštinska izborna komisija vodi računa da olakša pristup biračkom mjestu licima sa invaliditetom.</p>				
<p>Mjera 2: Kontinuirana adaptacija objekata kulture i sportsko-rekreativnih objekata kako bi bili pristupačni licima sa invaliditetom</p>									

Uraditi analizu pristupačnosti objekata kulture i sportsko-rekreativnih objekata Akcioni plan prilagođavanja Prilagoditi objekte na osnovu AP	Proces izrade analize Kontinuirana adaptacija na nacionalnim i opštinskim ustanovama kulture	MK, lokalna samopurava, institucije kulture na nacionalnom i opštinskom nivou, Stručnjaci- IKCG	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Nacionalne ustanove kulture unaprijedile su svoju tehničko-tehnološku bazu. -U toku je izrada pristupne rampe za prilaz osobama sa invaliditetom koja će biti završena do polovine decembra, kao privremeno rješenje za olakšan pristup objektu. Kraljevsko pozorište " Zetski dom" Na ulazu u zgradu i u foajeju izrađene su platforme i određena je posebna loža za osobe s invaliditetom.				Redovna sredstva	Nastaviti sa adaptacijom kulturnih objekata licima sa invaliditetom
---	---	---	-------	-------	---	--	--	--	------------------	---

Mjera 3: Poboljšanje dostupnosti kulturnih sadržaja u formatima dostupnim licima sa invaliditetom

Titlovati filmove Štampati na brajevom pismu programski raspored kulturnih događaja Audio deskripcija filmova i pozorišnih predstava za lica sa oštećenim vidom	Štampanje časopisa u adekvatnim formatima preko Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara Poboljšanje uslova dostupnosti sadržaja u nacionalnim i opštinskim ustanovama kulture	MK, Biblioteka za slijepe, Institucije kulture, OSI, Javni servis, OCD	2018.	2019.	REALIZOVANO Biblioteka za slijepe: časopis „Glas“ izdat u mp3 i daisy formatu; Pomorski muzej: vodič na Brajevom pismu; Časopis Glas podržan je u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2018.godini, a koji je dostupan na sajtu Ministarstva kulture. Izvor verifikacije: www.mku.gov.me/biblioteka/dokument				Redovna sredstva	
--	---	--	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 4: Stimulisati organizatore kulturnih manifestacija, naročito onih koji imaju dugogodišnju tradiciju, na intenzivnije uključivanje u nastupe lica sa invaliditetom										
Obezbijediti materijalno-financijski podršku organizatorima manifestacija za sadržaje koji uključuju učešće OSI	Radionice u okviru Kotor arta Dio manifestacija iz konkursa iz oblasti kulturno-umjetničkih manifestacija	MK, Institucije kulture (nacionalne i opštinske) Organizatori manifestacija, OCD	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU CSU: Realizovana izložba u saradnji sa Savezom slijepih CG dostupna za OSI Kinoteka: Prikazivanje filmova sa temom problema inkluzije lica sa invaliditetom.				Redovna sredstva	
Mjera 5: Omogućiti realizaciju prava na slobodnu stolicu za predstavnike organizacija osoba sa invaliditetom u lokalnim i republičkom parlamentu										
Izmjena poslovnika Skupštine Crne Gore i skupština-opština	Izmijenjeni poslovnici	Skupština CG, Lokalne skupštine	2018.	2019.	NIJE REALIZOVANO	Primjenom važećih odredbi poslovnika obezbijeđeno je nesmetano prisustvo predstavnika organizacija osoba sa invaliditetom.			Redovna sredstva	
Mjera 6: Podsticati politiku razvoja programa iz oblasti kulture za lica sa invaliditetom										
Putem javnog konkursa podržati projekte, koji razvijaju programe iz oblasti kulture za OSI	Podrška projektima kroz sufinansiranje projekta iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva	MK Institucije kulture (nacionalne i opštinske) Lokalna samouprava OCD	2018.	2019. Kontinuirano	REALIZACIJA U TOKU Podržana 4 projekta na konkursu za sufinansiranje: Opština Berane, Sekretarijat za kulturu, mlade i saradnju sa NVO - poetsko-muzička manifestacija; d.o.o. Plavski horizonti - Drugi susreti				Redovna sredstva	

					amatera stvaralaca, mladih, djece i lica sa invaliditetom; Zbirka priča autorke Biljane Obradović koja se tematski bavi problemima djece s invaliditetom; izložba Crnogorski pejzaži autora Mirsada Koljenovića; 3 projekta podržana na konkursu za NVO: "Homerova kulturna scena" NVO Kulturni centar Homer, Izložba skulptura					
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

Mjera 7: Podsticati politiku razvoja sporta za lica sa invaliditetom

Preduzeti odgovarajuće aktivnosti radi uvođenja obaveznog nastavnog predmeta „sport lica sa invaliditetom“ na Fakultetu za sport u Nikšiću	Stvoreni uslovi da se uvede novi predmet	MP, UCG	2018.	2019.	REALIZOVANO Na "Fakultetu za sport i fizičko vaspitanje" u Nikšiću na Magistarskim/master studijama „Fizička kultura i zdravi stilovi života“ organizovan je Predmet "Adaptirana tjelesna aktivnost" (odnosi se na lica s invaliditetom), II semestar (2P+1V – 3 ECTS).				Redovna sredstva	
--	--	---------	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 8: Podsticati politiku razvoja sporta lica sa intelektualnim smetnjama

<p>Razvijati sport lica sa intelektualnim smetnjama kroz programe kojii su finansirani od strane Ministarstva sporta, Razvijati „Yong athlets“ program u vrtićima u svim dijelovima Crne Gore Proširiti program UNIFIED Sporta na sve opštine u Crnoj Gori Podrška razvoju sporta kod osoba sa invaliditetom kroz redovno godišnje finansiranje projekata sportskih organizacija lica sa invaliditetom</p>	<p>Razvijen Yong athlets program u većini opština u Crnoj Gori Razvijen Unified sports u većini opština u Crnoj Gori Iznos podržanih projekata</p>	<p>Specijalna Olimpijada, Ministarstvo prosvjete, UNICEF Ministarstvo sporta, Specijalna Olimpijada, Lokalne samouprave</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>U partnerstvu sa Specijalna Olimpijada sprovodi se program Mladi sportisti u JPU: „Đina Vrbica“, „Ljubica Popović, Podgorica, „Dušo Basekić“, Bijelo Polje, „Drago Kovačević“, Nikšić, „Vukosava Ivanović Mašanović“, Bar. Uključene i JPU „Naša radost“, Herceg Novi, „JPU „Zagorka Ivanović“, Cetinje, JPU „Eko bajka“, Pljevlja. Sprovedeni trening trenera i obuka za kadar nova 3 vrtića.</p> <p>Realizovan konkurs za sufinansiranje programa sportskih subjekata. Putem konkursa za sufinansiranje programa sportskih subjekata, podržano je ukupno 13 programa sportskih klubova lica sa invaliditetom, odnosno lica sa smetnjama u razvoju u ukupnom iznosu od 33.500,00 eura.</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
--	--	---	--------------	--------------	--	--	--	--	-------------------------	--

Mjera 9: Ojačati kapacitet Paraolimpijskog sporta

<p>Podrška razvoju sporta kod osoba sa invaliditetom kroz redovno godišnje finansiranje projekata sportskih organizacija lica sa invaliditetom</p>	<p>Iznos podržanih projekata</p>	<p>MS, Lokalne samouprave</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>Na konkursu za sufinansiranje programa sportskih subjekata u 2018. godini, program Paraolimpijskog komiteta Crne Gore podržan je u iznosu od 105.000,00 eura, što je za 5% više u odnosu na 2017. godinu. Ministarstvo sporta je u 2018. godini našoj paraolimpijki Marijani Goranović, za osvojenu srebrnu medalju na Evropskom prvenstvu u paraatletici opredijelilo premiju u iznosu od 20,000.00 eura. Shodno novom zakonu prvi put premiju vrijednosti 10.000,00 eura dobio je i njen glavni trener.</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
--	----------------------------------	-------------------------------	--------------	--------------	--	--	--	--	-------------------------	--

Mjera 10: Sistematsko podizanje nivoa svijesti o pravima i potencijalima lica sa invaliditetom u kulturi

<p>Organizovanje seminara, radionica, kampanja, predavanja o tematici koja tretira pitanje položaja OSI u kulturi</p>	<p>Nastavak aktivnosti na praćenju Sačinjene sektorske analize o pitanjima koja se između ostalog tiču socijalne politike (lica sa</p>	<p>MK Institucije kulture (nacionalne i opštinske) OCD Saradnja sa drugim</p>	<p>2018.</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Sektorska analiza prethodila je i objavljivanju konkursa za NVO na kojoj su sa projektima između ostalih aplicirali i dobili sredstva</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
---	--	---	--------------	---------------------	---	--	--	--	-------------------------	--

	invaliditom, mladi, LGBT, kulturni turizam itd.)	organizacija ma mediji			<p>pripadnici lica sa invaliditetom.</p> <p>http://www.mku.gov.me/rubrike/SaradnjasaNV/Osektorom/174985/Nezavisna-kulturna-scena-vazan-element-ukupnog-sistema-kulture.html</p> <p>http://www.mku.gov.me/rubrike/SaradnjasaNV/Osektorom/189480/Odrzan-konsultativni-sastanak-s-NVO-o-Nacrtu-sektorske-analize.html</p>					
--	--	------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Specifični strateški cilj 3: Unaprijediti uslove za povećanje zapošljivosti lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada, uz otklanjanje barijera i stvaranje jednakih mogućnosti za veću zaposlenost lica sa invaliditetom u Crnoj Gori kroz njihovu edukaciju, treninge i profesionalno osposobljavanje, kao i prilagođavanje tržišta rada licima sa invaliditetom

Mjera 1: Unaprijediti zakonodavni okvir kojim se uređuje oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom

Donošenje novog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	Usvojen Predlog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	MRSS	2018.		<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Radna grupa za izradu novog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom završila rad na Nacrtu zakona koji je upućen na javnu raspravu</p>				Redovna sredstva	
--	--	------	-------	--	---	--	--	--	------------------	--

					koja je završena 22 decembra 2018. godine.					
Donošenje novih podzakonskih akata koji regulišu oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom	Usvojeni Pravilnici koji regulišu oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom	MRSS		2019.	AKTIVNOST PREDVIĐENA ZA 2019. godinu				Redovna sredstva	
Analiza o mogućnosti definisanja statusa Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom kao posebnog pravnog lica	Zaključci i preporuke analize	MRSS		2018.	REALIZOVANO Analiza o mogućnosti definisanja statusa Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom kao posebnog pravnog lica izrađena i usvojena.				Redovna sredstva	
Mjera 2: Planirati i sprovesti aktivne politike zapošljavanja lica sa invaliditetom										
Profesionalno informisanje i savjetovanje teže zapošljivih lica i lica sa invaliditetom pri izboru ili promjeni zanimanja, obrazovanja i drugih odluka u vezi sa obrazovanjem i zapošljavanjem	Broj lica sa invaliditetom kojima je pružena usluga	ZZZCG	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Za sva lica sa invaliditetom koja su uključena u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih realizovana su usluge profesionalnog informisanja i savjetovanja – 86 lica				Redovna sredstva	

<p>Uključivanje lica sa invaliditetom u mjere aktivne politike zapošljavanja: informisanje o mogućnostima i uslovima zapošljavanja, profesionalnu orijentaciju, informativno motivacione radionice, javni rad, finansiranje zarada pripravnika, obrazovanje i osposobljavanje odraslih, podrška saozapošljavanju, i dr.</p>	<p>Broj i vrsta realizovanih mjera APZ; Broj uključenih, odnosno zaposlenih lica sa invaliditetom u mjerama APZ; Broj zaposlenih lica sa invaliditetom nakon realizovanih mjera.</p>	<p>ZZZCG Centtar za stručno obrazovanje Agencije za zapošljavanje Izvođači programa Poslodavci</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>U toku 2018. godine realizovano je šest vrsta mjera aktivne politike zapošljavanja i to: Informisanje o mogućnostima i uslovima zapošljavanja za 2.838 lica, profesionalna orijentacija za 245 lica, obrazovanje i osposobljavanje odraslih za 86 lica, javni rad za 73 lica, Pilot program "Osnaži me i uspješću za 131 lice i Program "Stop svojoj ekonomiji za 1 lice sa invaliditetom. U mjerama (javni rad i Program "Stop svojoj ekonomiji" zaposlena su 73 lica sa invaliditetom. Nakon realizacije mjera zaposlilo se osam lica sa invaliditetom.</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
<p>Unapređenje rada komisije za profesionalnu rehabilitaciju</p>	<p>Broj lica kojima je utvrđen procenat invaliditeta; Broj sačinjenih individualnih planova profesionalne rehabilitacije; Broj lica sa invaliditetom uključenih u</p>	<p>ZZZCG</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>U toku 2018. godine za 2838 lica je utvrđen procenat invaliditeta -441 lice uključeno u mjere prof. rehab. - Utvrđena preostala radna sposobnost za 131 lice - Mogućnost zapošljavanja utvrđena za 37 lica</p>				<p>Redovna sredstva</p>	

	odgovarajuće programe profesionalne rehabilitacije; Broj lica kojima je utvrđena preostala radna sposobnost; Broj lica kojima je utvrđena mogućnost zapošljavanja; Broj lica koja su uložila žalbu na donijeta rješenja.									
Sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom	Broj lica sa invaliditetom uključenih u pojedine mjere i aktivnosti Broj lica sa invaliditetom zapošljivih: na otvorenom tržištu rada; pod posebnim uslovima; nezapošljivih lica sa invaliditetom Broj zaposlenih nakon sprovedenih mjera i aktivnosti	ZZZCG Poslodavci	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU -1 lice zapošljivo pod opštim uslovima -19 lica zapošljivo pod posebnim uslovima – u posebnim organizacijama -17 lica zapošljivo pod posebnim uslovima na otvorenom tržištu				Redovna sredstva	

Finansiranje grant šema za podsticanje zapošljavanja lica sa invaliditetom	Broj odobrenih projekata Broj uključenih lica sa invaliditetom Broj zaposlenih lica sa invaliditetom	ZZZCG	2018.	2019.	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>U toku 2018. godine, raspisana su dva javna poziva za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom. Na osnovu ovih javnih poziva, odobreno je finansiranje 56 projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom.</p> <p>Projekti će biti realizovani tokom 2018 i 2019. godine.</p> <p>Prema projektnim aktivnostima u ove projekte, planirano je uključivanje 400 lica. 310 lica će se zaposliti tokom trajanja projekta. Planirano je zapošljavanje 125 lica nakon završetka projekta.</p>				Redovna sredstva	
Unapređenje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz subvencioniranje zapošljavanja lica sa invaliditetom	Broj poslodavaca kojima su priznate subvencije, po vrstama, sa brojem zaposlenih lica sa invaliditetom	ZZZCG Poslodavci	2018.	2019.	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>578 poslodavaca ostvarilo pravo na subvenciju zarade za 808 zaposlenih lica sa invaliditetom</p> <p>29 poslodavaca ostvarilo pravo na učešće u finansiranju ličnih troškova asistenta u radu za 34 zaposlena lica sa invaliditetom</p> <p>31 poslodavaca ostvarilo pravo na bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za 33 lica sa invaliditetom</p>				Redovna sredstva	

Mjera 3: Podsticati samozapošljavanje i razvijati programe podrške preduzetništva i osnivanja malih i srednjih preduzeća od strane lica sa invaliditetom										
Stimulisanje preduzetništva kroz kredite za samozapošljavanje za nezaposlena lica, pravna lica i preduzetnike, uz povoljnije uslove za projekte čiji su nosioci žene i koji se realizuju u manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave	Broj Realizovanih kredita Broj otvorenih novih radnih mjesta Broj uključenih žena	ZZZCG	2018.	2019.	NIJE REALIZOVANO	Zbog nepostojanja zainteresovanosti lica sa invaliditetom za korišćenje kreditnih sredstava, po postojećim uslovima.			Redovna sredstva	Raditi na motivaciji žena sa invaliditetom za ovim projektom ili promjeni postojećih uslova, kako bi se podstaklo samozapošljavanje i veća inkluzija ovih lica u društvo.
Mjera 4: Sprovoditi kontinuirane programe edukacije za stručnjake i osoblje koji rade na uslugama profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom										
Sprovođenje obuke sa stručnjake i osoblje u oblasti pružanja usluga profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom	Održan seminar/obuka za pružaoce usluga profesionalne rehabilitacije	MRSS, MPS ZZZCG Ustanove za profesionaln u rehabilitaciju	2018.	2019.	REALIZOVANO U saradnji Ministarstva prosvjete, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta – Austria sprovedeno je šest jednodnevnih obuka za 96 polaznika za multisektorsku i timsku izradu i realizaciju ITP-2, a što osim predstavnika srednjih škola podrazumijeva i saradničko učešće savjetnika CIPSa.			Redovna sredstva		

					NVO Staze u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, MRSS, CIPS, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta sprovelo istraživanje i uradilo Vodič i obuke za karijerno vođenje i savjetovanje dece s posebnim obrazovnim potrebama, KulturKontakt.					
Mjera 5: Unaprijediti sistem evidencije nezaposlenih i zaposlenih lica sa invaliditetom										
Razviti aplikacioni program za praćenje zaposlenih i nezaposlenih lica sa invaliditetom	Izrađen aplikacioni program za praćenje zaposlenih/nezaposlenih lica sa invaliditetom	ZZZCG Poreska uprava	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Kroz ENL aplikaciju, savjetnici dobijaju poruku od Poreske uprave o podnijetoj prijavi zapošljavanja svih lica, gdje se može dobiti podatak i o zapošljavanju OSI, koji se nalaze na evidenciji Zavoda. Kroz aplikaciju "Izveštaj" mogu se pratiti nezaposlene osobe sa invaliditetom po stručnoj spremi, godinama starosti, zainteresovanosti za programe ...			Redovna sredstva	Potrebno je unapređenje programa	

Mjera 6: Podsticati i podržavati uključivanje žena sa invaliditetom na tržište rada

Prioritetno uključivanje žena sa invaliditetom u programe profesionalne rehabilitacije i mjere aktivne politike zapošljavanja	Broj uključenih žena sa invaliditetom u programe aktivne politike zapošljavanja Broj zaposlenih žena sa invaliditetom	ZZZCG	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Učešće žena u svim programima i mjerama Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom je na nivou od 40%				Redovna sredstva	
---	--	-------	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Specifični strateški cilj 4: Obezbjediti prava na obrazovanje bez diskriminacije i inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima, kai i učenje tokom čitavog života usmjereno na pun razvoj ljudskih potencijala, dostojanstva i samovrijednosti kroz uključenost u opšti obrazovni sistem, uz razumne adaptacije u skladu sa potrebama pojedinca.

Mjera 1: Unaprijediti proceduru usmjeravanja, uz obuku komisija, evidenciju i kroz sve nivoe obrazovanja

Obuke članova komisija u skladu sa potrebama, kao i u odnosu na evidenciju	Broj usmjerene i djece u Bazi; broj djece uključene u sistem, broj i vrsta obuka komisija za usmjeravanje, savjetovanja	MP, donator, OCD	2018.	2019.	REALIZOVANO U ovom trenutku broj usmjerene djece je 2344. Organizovana je tematska edukacija: „Opis, potrebe, preporuke za rad s djecom s smetnjama u tjelesnom razvoju“. Obuka članova komisije iz sjevernog, južnog i centralnog regiona održane su: 03.12.2018.; 04.12.2018. i 05.12.2018.				Redovna sredstva	
--	---	------------------	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 2: Dostupnost i jednakost inkluzivnog obrazovanja

<p>Rana detekcija, intervencija, međusektorska razmjena, saradnja: centri za podršku sa sistemom vaspitanja i obrazovanja; Psihosocijalna podrška djeci i njihovim roditeljima – razmjena sa oblasti prosvjete</p>	<p>Broj centara za podršku djeci i porodici, broj IPP za djecu koja se uključuju u vrtiće i škole, broj zajedničkih obuka</p>	<p>MZ, MRSS, MP</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Redovno se pri resursnim centrima sprovodi program rane intervencije.</p> <p>U JU Resursni centar „Peruta Ivanović,, Kotor u saradnji sa sva tri resursna centra sprovedeno dvodnevno savjetovanje i promocija izrade specijalizovane didaktike, prepoznavanje razvojnih smetnji, prilagođavanje i predstavljanje ponude programa rane intervencije za predstavnike svih javnih predškolskih ustanova: 17. – 18. 12. 2018.</p>		<p>30 000</p>		<p>Redovna sredstva</p>	
--	---	---------------------	--------------	--------------	--	--	---------------	--	-------------------------	--

Mjera 3: Unaprijediti bazično obrazovanje i profesionalni razvoj kadra

<p>Obuka kadra na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja za sprovođenje individualizacije nastave i principa socijalne inkluzije Modularizacija programa i obuka kadra</p>	<p>Broj obuka, obučениh; teme; Broj modularizovanih programa i obučениh za implementaciju;</p>	<p>MP, donatori, OCD</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>Realizovane četiri obuke za 90 nastavnika škole za poteškoće čitanja i pisanja. Sproveden je monitoring tokom maja i novembra mjeseca - 24 posjeta školama. Obuhvaćeno je oko 6000 učenika i 67 škola.</p> <p>Tokom maja i juna realizovane četiri obuke za korišćenje DAISY udžbenika, a tokom septembra realizovana su 3 seminara. Obuhvaćeno 68 škola.</p> <p>Sprovedeno 5 obuka za rukovodeći, nastavni kadar i stručne saradnike iz škola u Crnoj Gori raspoređene regionalno za Nediskriminaciju.</p> <p>Sprovedene obuke za predstavnike 30 osnovnih škola iz cijele Crne Gore u kojima se obrazuje najveći broj djece sa intelektualnim smetnjama za preko 120 nastavnika osnovnih škola - 13., 14., 19., 20. 21. juna 2018.</p> <p>Sprovedene 4 jednodnevne obuke za izradi IROPa u srednjem obrazovanju za 69 učesnika.</p>		<p>70 000</p>		<p>Redovna sredstva</p>	
---	--	--------------------------	--------------	--------------	--	--	---------------	--	-------------------------	--

Mjera 4: Učvrstiti sistem podrške u inkluzivnom obrazovanju na svim nivoima do univerzitetskog obrazovanja

<p>Podrška inkluzivnoj praksi i individualizaciji nastave: asistivni kabineti, obuke, savjetovanja, rana intervencija, promocije, osnaživanje integriranih - ekspozitura, uraditi analizu dnevnih boravaka i razviti mehanizam saradnje s redovnim školama</p>	<p>Broj i vrsta podrške, aktivnosti resursnih stručnjaka, integriranih odjeljenja i korisnika usluga; analiza urađena, koncipiran mehanizam saradnje</p>	<p>MP, donator, OCD</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>Pri Zavodu za školstvo mobilnu službu čine četiri tima: Podgorica, Nikšić, šever i jug radi pružanja podrške učenicima s posebnim obrazovnim potrebama u redovnom sistemu obrazovanja. Broj članova: 24, polusatnih aktivnosti februar - jun 1116, 2285 septembar - decembar 2018.</p> <p>U školama s integriranim odjeljenjima održano 10 radionica za lokalnu zajednicu, 8 radionica za roditelje, učenike i nastavnike iz drugih škola. Kadar RC "1.jun" uradio savjetodavnu obuku škola u vezi sa potpomognutom komunikacijom. U I fazi obuka sadržaj čine teme: vizuelna podrška za označavanje prostorija u školi, u učionici koja omogućava strukturu, za pravila ponašanja u učionici. II faza je obuka "Izrada i primjena komunikacijskih knjiga" 25 i 26. 10. 2018.</p>	<p>40 000</p>	<p>Redovna sredstva</p>		
--	--	-------------------------	--------------	--------------	--	---------------	-------------------------	--	--

Mjera 5: Podržati kontinuitet obrazovanja, prelazak učenika iz jednog nivoa u drugi, na tržište rada

Primjena Individualnog tranzicionog plana - „ITP 1“ za svu djecu na prelazu između osnovne i srednje škole, odnosno „ITP 2“	Broj škola koje sprovode ITP 1 i ITP2, broj korisnika	MP, donatori, OCD	2018.	2019.	REALIZOVANO Šest dvodnevnih seminara za izradu ITP-1 za 208 učesnika. Šest jednodnevni obuka za izradu ITP-2 za 96 učesnika iz srednjih škola.		30 000		Redovna sredstva	
---	---	-------------------	-------	-------	---	--	--------	--	------------------	--

Mjera 6: Koordinacija modela asistencije u nastavi

Obuka kadra (uprava, nastavnici, saradnici) za organizovanje, koordinaciju i praćenje rada asistenata	Broj obuka i obučeni nastavnika, djece koja dobijaju ovu podršku	MP, MRSS, ZzZ, OCD	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Sproveden je monitoring i evaluacija procesa angažovanja i kvaliteta praktične primjene po principu slučajnog uzorka. Cilj je bio da se u utvrdi da li se u najboljem interesu djeteta sprovedi podrška, ne ugrožava njegova socijalizacija, samostalnost, autonomija nastavnika. Zaključci su da je značajno unaprijeđena atmosfera podrške djeci u školama i poboljšano nadgledanje i angažovanje asistenata. Preporuke su da se unaprijedi opremljenost, saradnja sa resursnim centrima i uslugama i zajednici. Koncipirana obuka nastavnika.	Pripremljen program za obuku, za realizaciju u 2019. godini	15 000		Redovna sredstva	
---	--	--------------------	-------	-------	---	---	--------	--	------------------	--

Mjera 7: Učiniti škole i nastavni proces pristupačnim

<p>Uraditi Akcioni plan o pristupačnosti objekata u prosvjeti, izvršiti prilagođavanje objekata; Promovisati i povećati dostupnosti ustanova i nastavnog procesa; Uspostaviti asistivne kabinete; Prema procjeni potreba opremiti ustanove na svim nivoima: pomagala, prilagođena didaktička i nastavna sredstva; Uređivati publikacije za inkluzivno obrazovanje; Sistematizovati Brajevo pismo u opštoj upotrebi za CG jezik; Izdavanje udžbenika za opismenjavanje djece na Brajevom pismu</p>	<p>Donesen akcioni plan, Broj prilagođenih ustanova/elementa, specijalizovana nastavna sredstva, oprema, pomagala, asistivna tehnologija - na svim nivoima obrazovanja, broj publikacija</p>	<p>MP, Stručnjaci- IKG donator, OCD, ZUNS, RC</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Pri resursnim centrima uspostavljeni asistivni kabineti: Članovi tima za izradu didaktičkog materijala obišli su i održali informativne sastanke u 15 redovnih škola u Podgorici i Osnovnoj školi u Tuzima. RC Podgorica prema potrebama škola priprema udžbenike na Brajevom pismu.</p> <p>Urađena analiza pristupačnosti, određeni prioriteti kroz IPA program. Kroz program energetske efikasnosti nekoliko škola i resursnih centara prilagođeno.</p> <p>Radi promocije NEdiskriminacije osmišljen programski paket na temu jednakih prava i nediskriminacije. Urađen priručnik za rad s djecom s intelektualnim smetnjama.</p>		<p>1.120.000</p>		<p>Redovna sredstva</p>	
<p>Mjera 8: Pružati podršku za upis i omogućiti uslove za kontinuirano visoko obrazovanje</p>										
<p>Promocija prava, sprovođenje informisanja i podrške za upis na fakultet, smještaj u studentski dom, prevoz Prilagođavanje nastave u skladu s potrebama, obezbjeđivanje adekvatnih nastavnih pomagala, literature</p>	<p>Broj studenata, vrsta usluge, prilagođavanja, opremanja</p>	<p>Univerziteti, OCD</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Urađen Vodič za karijerno vođenje i savjetovanje dece s posebnim obrazovnim potrebama. U pripremi ITP 3 - koji treba da podrži tranziciju nakon srednje škole ka fakultetima.</p>		<p>100.000</p>		<p>Redovna sredstva</p>	

Specifični strateški cilj 5: Obezbijediti uključivanje lica sa invaliditetom u društvo kroz uspostavljanje savremenog i održivog sistema socijalne zaštite uz unapređenje životnog standarda svih lica sa invaliditetom u Crnoj Gori, uz posvećivanje posebne pažnje licima kojima je neophodan najveći stepen podrške, koja zbog svog zdravstvenog stanja i nepristupačnosti raznih servisa usluga nijesu u stanju da sami privreduju i obezbijede uslove života primjerene međunarodnim standardima.

Unaprijediti kvalitet socijalnog stanovanja za lica sa invaliditetom.

U oblasti penzijsko – invalidskog osiguranja obezbijediti implementaciju međunarodnih standarda koji se odnose na ovu oblast.

Mjera 1: Interesorskim djelovanjem Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva prosvjete, podsticati efikasnost procjene invaliditeta

<p>Imenovanje međuresorne Radne grupe sa zadatkom da: Izradi, isprati i usvoji izradu Jedinstvenih kriterijuma za utvrđivanje invaliditeta (za sve resore); da propiše uslove za uspostavljanje jedinstvenog tijela vještačenja i isprati uspostavljenje novog sistema do njegovog operativnog rada; Uradi analizu postojećeg zakonskog okvira (6 zakona i 27 podzakonskih akata); Na osnovu nalaza analize, da donese predlog za Izmjene i dopune postojećih zakona i podzakonskih akta; Pripremi prijedlog Zakona o jedinstvenoj komisiji i metodologiji za utvrđivanje invaliditeta (za sve resore); Imenovanje ekspertske Radne grupe (iz redova postojećih: prvostepene (Fond PIO) i drugostepenih komisija) za: Izradu predloga nove Jedinstve liste oštećenja i</p>	<p>Formirana međuresorna Radna Grupa III kvartal 2018; Urađena analiza zakonskog okvira IV kvartal 2018; Formirana espertska Radna Grupa I kvartal 2019; Angažovani eksperti I kvartal 2019; Pripremljen nacrt Zakona III kvartal 2019.</p>	<p>MRSS, MZ, MP, OCD, Fond Pio, ZZZ, Institut za javno zdravlje, Ombusman, članovi postojećih komisija, međunarodne organizacije (EU, UNDP, Unicef, SZO)</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Međuresorna radna grupa je formirana, a takođe je urađena analiza zakonskog okvira.</p>		<p>100 000</p>		<p>Redovna sredstva</p>	<p>Nastaviti sa aktivnostima i formirati ekspertsku radnu grupu, angažovati eksperte i pripremi nacrt zakona</p>
--	---	--	--------------	--------------	---	--	----------------	--	-------------------------	--

donošenje nove, Jedinstvene metodologije za utvršivanje funkcionalnosti (na osnovu metodologije SZO); Anažovanje eksperata za podršku radu Radnih grupa; Oganizacija Studijske posjete R. Hrvatskoj (2019); Anažovanje eksperata; Indetnifikacija prostorija za rad Jedinstvene komisije (centralna i dvije regionalne)										
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 2: Obezbijediti održivost sistema socijalne zaštite lica sa invaliditetom

Napraviti Analizu održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju	Urađena analiza	ZSDZ, MRSS, OSI	2018.	2018.	NIJE REALIZOVANO	Za analizu održivosti sistema, potrebno je da se ispune obaveze definisane Zakonom, prije svega da se u potpunosti uspostavi sistem pružanja usluga, koji predstavlja najznačajniji faktor socijalne i dječje zaštite. Neki od postojećih pružaoca usluga još uvijek nije ispunila minimalne standarde i pribavila licencu za rad.			Redovna sredstva	S obzirom da je licenciranje usluga nezavisan proces u odnosu na izradu Analize održivosti Sistema socijalne i dječje zaštite za OSI, ali i da je licencu za pružanje usluga do sada pribavilo 19 pružaoca usluga, kao i da se aktivno radi na povećanju broja licenciranih pružaoca usluga, neophodno je da Zavod za
---	-----------------	-----------------	-------	-------	-------------------------	--	--	--	------------------	---

										socijalnu i dječju zaštitu što hitnije otpočne sa izradom Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju.
Analiza položaja djece sa smetnjama u razvoju	Urađena analiza	Savjet za prava djeteta, UNICEF	2018.		REALIZACIJA U TOKU Nacrt Analize je donijet, u toku je finalizacija dokumenta.					

Mjera 3: Unaprijediti pravnu regulativu u oblasti socijalne zaštite, po osnovu invaliditeta shodno stepenu podrške neophodnom za punu inkluziju u društvenu zajednicu

Napraviti analizu o potrebama za izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti	Urađena analiza.	ZSDZ, MRSS-UIP ODSJEK ZA INSPEKCIJU U SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE, MZ, JUSDZ, LSU, OCD		IV kvartal 2018.	NIJE REALIZOVANO	Strategijom razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2018. do 2022 i Strategijom za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori (2016-2010), predviđene su mjere koje se odnose na unapređenje normativnog okvira u socijalnoj i dječjoj zaštiti.			Redovna sredstva	U što kraćem vremenskom periodu otpočeti sa ovom aktivnošću
---	------------------	---	--	------------------	-------------------------	---	--	--	------------------	---

						<p>Objektivne strategije kroz svoje Akcione planove definišu zadatke koji se odnose na "analizu Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti", a s obzirom da se određena zakonska rješenja primjenjuju tek od polovine 2018.godine (akreditacija programa obuka, polaganje stručnog ispita i licenciranje stručnih radnika, kao i licenciranje pružaoca usluga), smatramo da je rok predviđen Akcionim planom 2018/2019 Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori preuranjen za ovako sveobuhvatnu analizu.</p> <p>Iz tog razloga, odlučili smo da se sa analizom Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti počne u drugoj polovini 2019.god.</p>				
Izvršiti analizu minimalnih standarda za pružanje usluge podrške za život u zajednici, usluge smještaja, savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge	Urađena analiza	ZSDZ, MRSS UIP – Odsjek za inspekciju socijalne i dječje zaštite, JUSDZ,		II kvartal 2018.	NIJE REALIZOVANO	Ova aktivnost podrazumijeva utvrđivanje da li postavljeni minimalni standardi omogućavaju zadovoljenje potreba korisnika, što predstavlja najvažniji	3500		Redovna sredstva	

		OCD, Privredna društva Preduzetnici				kriterijum za njihovo definisanje. Analiza je uslovljena postojanjem sistema licenciranja, jer je moguće sprovesti isključivo ukoliko su navedeni standardi ispunjeni, a dokaz ispunjenosti standarda je posjedovanje licence za rad. S obzirom da su tek polovinom 2018. izdate prve licence za rad, navedenu aktivnost nije bilo moguće sprovesti u predviđenom roku.				
Unaprijediti sistem licenciranja za pružaoce usluga i stručne radnike i vršiti praćenje njegove primjene (bližih uslova za izdavanje licence, obnavljanje licence, privremeno ukidanje i oduzimanje licence organizacijama i stručnim radnicima, i dr.), i unaprijediti rješenja u vezi sa sertifikacijom saradnika. Aktivnost 1: Izmijeniti Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite	Izmijenjeni pravilnici Uspostavljeno licenciranje stručnih radnika Uspostavljeno licenciranje pružalaca usluga	MRSS UIP – Odsjek za inspekciju socijalne i dječje zaštite, OCD,		I kvartal 2018.	REALIZOVANO Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite je izmijenjen. Izvor verifikacije: http://www.mrs.gov.me/biblioteka/pravilnici Izdate su 333 licence stručnim radnicima Izdato je 19 licenci pružaoциma usluga			Redovna sredstva		

<p>Aktivnosot 2: Izmijeniti Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje i oduzimanje licence za stručne radnike.</p> <p>Aktivnost 3: Uspostavljanje licenciranja stručnih radnika</p> <p>Aktivnost 4: Uspostavljanje licenciranja pružalaca usluga</p>										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 4: . Preduzeti mjere kako bi se što veći broj ustanova socijalne zaštite učinio pristupačnim za lica sa invaliditetom

<p>Uraditi analizu pristupačnosti,</p> <p>Donijeti Akcioni plan o pristupačnosti objekata u nadležnosti MRSS</p> <p>Prema AP izvršiti prilagođavanje objekata/elemenata</p>	<p>Urađena analiza,</p> <p>Donesen akcioni plan,</p> <p>Broj prilagođenih objekata/elemenata</p>	<p>MRSS, Stručnjaci- IKCG, OCD</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>Urađena je analiza pristupačnosti, Shodno tome projektovana je odgovarajuća adaptacija objekata i njihovo prilagođavanje prema važećim propisima i standardima.</p> <p>Izvor verifikacije: http://www.mrs.gov.me/vijesti/196346/Analiza-pristupacnosti-objekata-Centara-za-socijalni-rad-licima-sa-invaliditetom.html</p>			<p>Redovna sredstva</p>	<p>Otpočeti sa prilagođavanjem objekata, što je i predviđeno za 2019. godinu</p>	
---	--	--	--------------	--------------	---	--	--	-------------------------	--	--

Mjera 5: Akreditovati i sprovesti programe edukacije zaposlenih u socijalnoj i dječijoj zaštiti

Akreditovanje posebnih programa za rad sa licima sa invaliditetom i djecom sa smetnjama u razvoju u oblasti socijalne i dječije zaštite	Broj akreditovanih programa	ZSDZ	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Sprovedeno je 9 akreditovanih programa za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike				Redovna sredstva	
Mjera 6: Upoznavanje članova socio-ljekarskih komisija sa pravima lica sa invaliditetom										
Održavanje sastanaka predstavnika OSI i članova prvostepeni i drugostepene socio-ljekarske komisije	Broj održanih sastanka	MRSS, OCD	2018.	2019.	REALIZOVANO U 2018. godini je održan jedan sastanak predstavnika OSI i članova prvostepeni i drugostepene komisije.				Redovna sredstva	
Mjera 7: Omogućiti sistematsko i organizovano stručno usavršavanje pružalaca usluga za lica sa invaliditetom u duhu socijalnog modela										
Edukacija i obuka zaposlenih u ustanovama socijalne i dječije zaštite	Broj obuka, Broj obučeni radnika	MRSS, ZSDZ	2018.	2019.	REALIZOVANO 4 realizovane obuke 100 stručni radnika, stručni saradnici i saradnici		800,00		Redovna sredstva	
Mjera 8: Obezbijediti pristup informacijama i samo informisanje licima sa invaliditetom o pravima iz socijalne zaštite na sajtovima MRSS i državnih institucija u pristupačnim formatima										
Dokumenta u socijalnoj zaštiti učiniti dostupnim u	Broj objavljenih pristupačnih dokumenata	MRSS, MJU	2018.	2019.	REALIZOVANO Na web stranici MRSS je objavljeno 5 dokumenata u				Redovna sredstva	

pristupačnom formatu na web stranici MRSS.					pristupačnom formatu, u uvećanom fontu					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 9: Osnovati i razviti nove/nedostajuće servise bazirane na istraženim potrebama korisnika

Izgraditi i osnovati dnevne boravke za djecu	Broj otvorenih dnevnih boravaka	Lokalna samouprava MRSS, OOSI	2018.	2019.	REALIZOVANO U 2018. godini osnovan je u Danilovgradu JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom.		MRSS je učestvovala sa 72 000	Redovna sredstva	
Uraditi Analizu mogućnosti za uspostavljanje centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja, koja su OSI	Urađena analiza	ZSDZ, Lokalna samouprava, MRSS, OOSI		2018.	NIJE REALIZOVANO	Nisu ispunjeni svi preduslovi za realizaciju aktivnosti. Neophodno je najprije utvrditi da li postojeća mreža pružaoca usluga može da zadovolji potrebe korisnika. Nakon mapiranja usluga koje su u toku, biće moguće utvrditi, najprije potrebu, a zatim i mogućnost uspostavljanja Centra podrške za život u zajednici Zavod za socijalnu i dječju zaštitu nije	5 000	Redovna sredstva	Što prije otpočeti rad na izradi Analize.

						učestvovao u izradi Strategije, te nije poznata svrha, cilj, niti su precizno definisani zadaci u okviru navedene aktivnosti.				
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

Mjera 10: Razmotriti materijalnu podršku za roditelje koji su lica sa invaliditetom

Na osnovu Analize održivosti sistema socijalne i dječije zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju, razmotriti materijalnu podršku za roditelje, koji su OSI	Zaključak nakon analize	MRSS, OOSI		2019.	Realizacija aktivnosti predviđena za 2019. godinu				Redovna sredstva	
--	-------------------------	------------	--	-------	--	--	--	--	------------------	--

Mjera 11: Unaprijediti zaštitu djece i mladima sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja

Razviti specijalizovano hraniteljstvo (kampanja o podizanju svijesti o značaju spec.	Broj kampanja o podizanju svijesti, obuka porodica, obuka potencijalnih	MRSS, Lokalna samouprava	2018.	2019.	REALIZOVANO U toku 2018. godine sprovedeno je 20 kampanja promocije hraniteljstva „Svako				Redovna sredstva	
--	---	--------------------------	-------	-------	--	--	--	--	------------------	--

hraniteljstva, obuka porodica, obuka potencijalnih hranitelja i definisanje potencijalnih korisnika specijalizovanog hraniteljstva)	hranitelja i definisanje potencijalnih korisnika spec. Hraniteljstva				dijete treba porodicu", u okviru kojeg je promovisano i specijalizovano hraniteljstvo					
---	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

Mjera 12: Prilikom inoviranja Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju voditi računa o poštovanju međunarodnih standarda u ovoj oblasti

Prilikom svake izmjene–dopune Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, koja bi mogla biti od uticaja na položaj lica sa invaliditetom, voditi računa o poštovanju međunarodnih standarda u ovoj oblasti.	Usklađenost sa međunarodnim standardima	MRSS	2018.	IV kvartal 2018./ I kvartal 2019	REALIZACIJA U TOKU				Redovna sredstva	
---	---	-------------	--------------	----------------------------------	---------------------------	--	--	--	------------------	--

Specifični strateški cilj 6: Na principu jednakog pristupa zdravstvenim uslugama unapređenje zdravlja lica sa invaliditetom i njihovih porodica, kroz razvoj sveobuhvatnog sistema zdravstvene brige na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou, osjetljivog na opšte i specifične potrebe zdravstvene njege lica sa invaliditetom i pogodnosti za njih

Mjera 1: Formirati Registar osoba s invaliditetom

Regulisanje zakonskog okvira Registra OSI	Donesen Zakon	MZ, MRSS, OCD	2018.	2019.	NIJE REALIZOVANO	Registar OSI nije u nadležnosti Ministarstva zdravlja. Na ovu temu pojašnjeno je Ministarstvu rada i socijalnog staranja koje su Komisije ljekara vještaka obrazovane u sektoru zdravstva i koja je nadležnost ovih radnih tijela .			Redovna sredstva	Riješiti sukob ndležnosti
---	---------------	---------------	-------	-------	-------------------------	---	--	--	------------------	---------------------------

Mjera 2: Povećati obim i vrste prava korišćenja medicinske rehabilitacije

Uskladiti Pravilnik o medicinskim indikacijama za rehabilitaciju	Usklađen Pravilnik	FFZO, OCD	2018.	2019.	REALIZOVANO Izvor verifikacije: http://fzocg.me/#sadrzaj(5)			Redovna sredstva	
--	--------------------	-----------	-------	-------	--	--	--	------------------	--

Mjera 3: Obezbjediti veći broj pristupačnih zdravstvenih ustanova za lica sa invaliditetom i pristupačnih formata na lijekovima i drugim proizvodima u oblasti zdravstva

<p>Uraditi analizu pristupačnosti Donijeti Akcioni plan o pristupačnosti objekata u zdravstvenoj upotrebi, Prema AP izvršiti prilagođavanje objekata/elemenata</p>	<p>Urađena analiza Donesen Akcioni plan, Broj prilagođenih objekata/elemenata</p>	<p>MZ, Stručnja ci-IKCG, OCD</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>U većini zdravstvenih ustanova na svim nivoima zdravstvene zaštite postoje pristupne rampe, u novim objektima postoje liftovi sa odgovarajućom spratnošću, a posebno usnanovama na primarnom nivou natpisi na Brajevom pismu za slabovidna lica, u stomatološkoj poliklinici prilagođena stomatološka stolica, na klinikama i odjeljenjima za hirurgiju i u porodilištima u većini njih prilagođeni hirurški odnosno porođajni stolovi. Sa ovim aktivnostima kontinuirano se nastavlja tako da neće postojati dug vremenski period da će pristupačnost licima sa invaliditetom i zdravstvenim ustanovama biti obezbijeđena izuzev u zdravstvenim objektima stare gradnje u kojima ne postoji mogućnost, za sada, ugradnje liftova zbog arhitektonske strukture</p>				<p>Redovna sredstva</p>	
--	---	--------------------------------------	--------------	--------------	--	--	--	--	-------------------------	--

<p>Izmjena Pravilnika o sadržini, načinu obilježavanja spoljnog i unutrašnjeg pakovanja lijeka i sadržaju uputstva za lijek</p>	<p>Izmijenjen Pravilnik</p>	<p>MZ, Agencija za lijeckove</p>	<p>2018.</p>	<p>2019.</p>	<p>REALIZACIJA U TOKU</p>	<p>Plan Ministarstva zdravlja je da se pripreme izmjene i dopune ovog pravilnika jer je akcenat stavljen da sadržina , način, obilježavanja, spoljnog i unutrašnjeg pakovanja lijeka I sadržaja upitstva za lijek koje bi se odnosile na navedene stavke kada su u pitanju lijekovi budu i na Brajevom pismu kako bi bili razumljivi i dostupni i slabovidim licima. Uz mišljenje Agencije za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore nakon donošenja i izmjena dopuna pravilnika preduzeće se sve mjere u okviru mogućeg da Agencija obezbijedi implementaciju propisa u saradnji sa uvoznicima farmaceutskih proizvoda pa i lijekova. Izmjene i dopune navedenog pravilnika planirane su do kraja 2019. godine .</p>			<p>Redovna sredstva</p>	
---	-----------------------------	--	--------------	--------------	----------------------------------	---	--	--	-------------------------	--

Mjera 4: Unaprijediti kvalitet odnosa na relaciji korisnik usluga - zdravstveni radnici

Edukacija zdravstvenih radnika/saradnika -inkluzija kao princip, potrebe OSI, komunikacija i sl.	Broj zdravstvenih radnika koji su prošli edukaciju, broj i vrsta obuka	MZ, OCD, međunarode norganizacije	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU Edukovano je oko 300 zdravstvenih radnika i saradnika u okviru redovnih edukacija koje su obavezne				Redovna sredstva	
--	--	-----------------------------------	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 5: Obezbijediti punu primjenu odredbe Pravilnika o primarnoj zdravstvenoj zaštiti kojim je određeno pružanje fizioterapeutskih usluga u kućnim uslovima

Izraditi plan razvoja pružanja fizioterapeutskih usluga u domovima zdravlja u kućnim uslovima Redovno pružati ovu vrstu usluge u kućnim uslovima	Broj pruženih usluga, korisnika, domova zdravlja, fizioterapeuta	MZ, Domovi zdravlja	2018.	2019.	REALIZOVANO Na primarnom nivou zdravstvene zaštite uvedena usluga fizioterapije i odjeljenja fizioterapije u potpunosti funkcionišu, svakako sa daljim unapređenjem ove vrste usluge a kada je u pitanju pružanje fizioterapeutskih usluga za pacijente koji nijesu u mogućnosti da dođu do zdravstvene ustanove obezbijeđene su fizioterapeutske usluge u vidu kućnih posjeta.				Redovna sredstva	
---	--	---------------------	-------	-------	---	--	--	--	------------------	--

Mjera 6: Obezbijediti veći obim i stepen kvaliteta usluga u oblasti medicinsko-tehničkih pomagala

Izmjena pravilnika u oblasti medicinsko tehničkih pomagala u cilju povećanja vrste, broja i kvaliteta medicinsko tehničkih pomagala	Izmijenjen Pravilnik	FZO, MZ, OCD	2018.	2019.	<p>REALIZOVANO</p> <p>Pravilnik o medicinskim i drugim pomagalima je stupio na snagu a koji je donio Fond za zdravstveno osiguranje. Pravilnikom je proširen krug ortopedskih pomagala, utvrđeni novi rokovi za dobijanje novih i ušlo se u nabavku senzorskog aparata za upotrebu kod pacijenata oboljelih od dijabetesa. Pravilnikom je propisan obuhvat koji ima u vidu sve predloge i sugestije NVO sektora.</p> <p>Izvor verifikacije: http://fzocg.me</p>				Redovna sredstva	
Mjera 7: Poboľšati usluge rane dijagnostike, intervencije i podrške djeci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama u sistemu zdravstvene zaštite										
Analiza potreba, izrada i sprovođenje mjera za unaprjeđenje rane intervencije i podrške djeci sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja, sa fokusom na autizam.	Urađena analiza, Normativi unaprijeđeni, broj angažovanih zaposlenih stručnjaka, djece korisnika, roditelja	MZ, OCD, međunarodne organizacije	2018.	2019.	<p>REALIZACIJA U TOKU</p> <p>Obučeni doktori pedijatrije za ultrazvuk kukova do 1 godine života kao prevencija daljeg</p>				Redovna sredstva	

<p>Angažovanje profesionalaca u zdravstvenom sistemu za pružanje usluga rane intervencije i podrške porodicama u skladu s potrebama.</p> <p>Obuka pedijatara i stručnih saradnika za primjenu instrumenata za rano utvrđivanje smetnji i mjera intervencije i podrške djeci i njihovim roditeljima, sa fokusom na autizam.</p> <p>Kreiranje i distribuiranje informativnog materijala o inkluzivnim principima za kadar u sistemu zdravstvene zaštite</p>	<p>koja dobijaju podršku.</p> <p>Broj obuka, obučenih.</p> <p>Urađen i podijeljen materijal</p>				<p>razvoja. Osnovan Centar za autizam koji je zdravstvena ustanova kao jedinica KCCG sa odgovarajućim prostorom, opremom i kadrom, što podrazumijeva da ukoliko u datom trenutku se centar suoči sa nedostatkom kadra angažuje se kadar sa klinika KCCG jer je centar inače, kao što je već rečeno jedinica KCCG,</p> <p>Osnovana u okviru DZ Podgorica kao najveće ustanove na primarnom nivou CG, škola roditeljstva, a u pripremljenoj fazi su aktivnosti da svi domi zdravlja pored odgovarajućih savjetovališta za djecu i mlade organizuju školu roditeljstva.</p>					
<p>Uspostavljanje centra za podršku djeci sa autizmom i njihovim roditeljima (rana detekcija, intervencija, psihosocijalna podrška)</p>	<p>Osnovan i u funkciji Centar: broj i vrsta usluga, broj djece, broj roditelja</p>	<p>MZ, OCD, međunarodne organizacije</p>		<p>2018.</p>	<p>REALIZOVANO</p> <p>Osnovan Centar za autizam koji je zdravstvena ustanova kao jedinica KCCG sa odgovarajućim prostorom opremom i kadrom, što podrazumijeva da ukoliko u datom trenutku se centar suoči sa nedostatkom kadra angažuje se kadar sa klinika KCCG jer je centar inače, kao</p>				<p>Redovna sredstva</p>	

					što je već rečeno jedinica KCCG					
Izrada Strategije ranog razvoja	Urađena i usvojena Strategija	MZ, OCD, međunarodne organizacije	2018.	2019.	REALIZACIJA U TOKU	Ministarstvo zdravlja u saradnji sa zdravstvenim ustanovama u pripremljenoj je fazi za pripremu analize ranog razvoja što bi bila osnova za donošenje Strategije ranog razvoja kao strateškog opredeljenja sektora zdravstva u cilju praćenja i preventive od rođenja do punoljetstva kako bi država Crna Gora sa prevencijom i zaštitom ranog razvoja stvorila uslove za zdravu populaciju.			Redovna sredstva	

Status realizacije: Aktivnost realizovana

Realizacija u toku

Nerealizovana aktivnost

PREPORUKE ZA NAREDNE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Tokom 2018. godine većina aktivnosti su realizovane ili su u toku realizacije, s tim što postoje aktivnosti koje zahtijevaju dodatne intervencije od institucija nosilaca ovih aktivnosti, kao i aktivnosti koje nijesu u potpunosti realizovane, pa je prepoznata potreba za njihovim unapređenjem, te posebnu pažnju treba posvetiti baš ovim aktivnostima.

- U oblasti zapošljavanja od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore nije realizovana aktivnost Stimulisanje preduzetništva kroz kredite za samozapošljavanje za nezaposlena lica, pravna lica i preduzetnike, uz povoljnije uslove za projekte čiji su nosioci žene i koji se realizuju u manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave zbog nepostojanja zainteresovanosti lica sa invaliditetom za korišćenje kreditnih sredstava po postojećim uslovima, te posebno treba raditi na motivaciji žena sa invaliditetom za ovim projektom ili promjeni postojećih uslova, kako bi se podstaklo samozapošljavanje i veća inkluzija ovih lica u društvo.
- S obzirom da je licenciranje usluga nezavisan proces u odnosu na izradu Analize održivosti Sistema socijalne i dječje zaštite za OSI, ali i da je licencu za pružanje usluga do sada pribavilo 19 pružaoca usluga, kao i da se aktivno radi na povećanju broja licenciranih pružaoca usluga, neophodno je da Zavod za socijalnu i dječju zaštitu što hitnije otpočne sa izradom Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju.
- Takođe od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu potrebno je što prije otpočeti rad na izradi Analize mogućnosti za uspostavljanje centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja, koja su OSI.
- U oblasti zdravlja nije sprovedena aktivnost koja podrazumijeva regulisanje zakonskog okvira Registra OSI, gdje je kao kordinator ove aktivnosti predviđeno Ministarstvo zdravlja. Kao razlog za neotpočinjanje ove aktivnosti navodi se da registar OSI nije u nadležnosti Ministarstva zdravlja, te je potrebno što prije riješiti pitanje nadležnosti, kako bi se otpočelo sa radom i realizacijom ove aktivnosti.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za građanska stanja i lične isprave u okviru svoje nadležnosti - planira da u prvoj polovini 2019.g. u saradnji sa nadležnim institucijama organizuje obuku i edukaciju službenika iz svih organizacionih jedinica – PJ i FL ovog direktorata, koji

su u vršenju službenih dužnosti u direktnom kontaktu sa građanima, (službenici na šalterima) iz oblasti antidiskriminacionog prava - kako adekvatno postupati sa primjedbama diskriminacije na osnovu invaliditeta;

- S obzirom na novu metodologiju, potrebno je u budućem periodu planirati finansijska sredstva za realizaciju svake aktivnosti pojedinačno, kao i imati presjek utrošenih sredstava.